

SHRIMAD RAJCHANDRA VACHANAMRUT
PATRANK 609

10 - 12 OCT, 2024
SYDNEY

પત્રાંક - ૬૦૯

મુંબઈ, જેઠ, ૧૯૫૧

૧. સહજસ્વરૂપે જીવની સ્થિતિ થવી તેને શ્રી વીતરાગ ‘મોક્ષ’ કહે છે.
૨. સહજસ્વરૂપથી જીવ રહિત નથી, પણ તે સહજસ્વરૂપનું માત્ર ભાન જીવને નથી, જે થવું તે જ સહજસ્વરૂપે સ્થિતિ છે.
૩. સંગના યોગે આ જીવ સહજસ્થિતિને ભૂલ્યો છે; સંગની નિવૃત્તિએ સહજસ્વરૂપનું અપરોક્ષ ભાન પ્રગટે છે.
૪. એ જ માટે સર્વ તીર્થકરાદિ જ્ઞાનીઓએ અસંગપણું જ સર્વોત્કૃષ્ટ કહ્યું છે, કે જેના અંગે સર્વ આત્મસાધન રહ્યાં છે.
૫. સર્વ જિનાગમમાં કહેલાં વચનો એક માત્ર અસંગપણામાં જ સમાય છે; કેમકે તે થવાને અર્થે જ તે સર્વ વચનો કહ્યાં છે. એક પરમાણુથી માંડી ચૌદ રાજલોકની અને મેષોન્મેષથી માંડી શૈલેશીઅવસ્થા પર્યંતની સર્વ ક્રિયા વર્ણવી છે, તે એ જ અસંગતા સમજાવવાને અર્થે વર્ણવી છે.
૬. સર્વ ભાવથી અસંગપણું થવું તે સર્વથી દુષ્કરમાં દુષ્કર સાધન છે; અને તે નિરાશ્રયપણે સિદ્ધ થવું અત્યંત દુષ્કર છે. એમ વિચારી શ્રી તીર્થકરે સત્સંગને તેનો આધાર કહ્યો છે, કે જે સત્સંગના યોગે સહજસ્વરૂપભૂત એવું અસંગપણું જીવને ઉત્પન્ન થાય છે.
૭. તે સત્સંગ પણ જીવને ઘણી વાર પ્રાપ્ત થયા છતાં ફળવાન થયો નથી એમ શ્રી વીતરાગે કહ્યું છે, કેમકે તે સત્સંગને ઓળખી, આ જીવે તેને પરમ હિતકારી જાણ્યો નથી; પરમ સ્નેહે ઉપાસ્યો નથી; અને પ્રાપ્ત પણ અપ્રાપ્ત ફળવાન થવા યોગ્ય સંજ્ઞાએ વિસર્જન કર્યો છે, એમ કહ્યું છે. આ અમે કહ્યું તે જ વાતની વિચારણાથી અમારા આત્મામાં આત્મગુણ આવિર્ભાવ પામી સહજસમાધિપર્યંત પ્રાપ્ત થયા એવા સત્સંગને હું અત્યંત અત્યંત ભક્તિએ નમસ્કાર કરું છું.
૮. અવશ્ય આ જીવે પ્રથમ સર્વ સાધનને ગૌણ જાણી, નિર્વાણનો મુખ્ય હેતુ એવો સત્સંગ જ સર્વાર્પણપણે ઉપાસવો યોગ્ય છે; કે જેથી સર્વ સાધન સુલભ થાય છે, એવો અમારો આત્મસાક્ષાત્કાર છે.
૯. તે સત્સંગ પ્રાપ્ત થયે જો આ જીવને કલ્યાણ પ્રાપ્ત ન થાય તો અવશ્ય આ જીવનો જ વાંક છે; કેમકે તે સત્સંગના અપૂર્વ, અલભ્ય, અત્યંત દુર્લભ એવા યોગમાં પણ તેણે તે સત્સંગના યોગને બાધ કરનાર એવાં માઠાં કારણોનો ત્યાગ ન કર્યો !

૧૦. મિથ્યાગ્રહ, સ્વચ્છંદપણું, પ્રમાદ અને ઇંદ્રિયવિષયથી ઉપેક્ષા ન કરી હોય તો જ સત્સંગ ફળવાન થાય નહીં, અથવા સત્સંગમાં એકનિષ્ઠા, અપૂર્વભક્તિ આણી ન હોય તો ફળવાન થાય નહીં. જો એક એવી અપૂર્વભક્તિથી સત્સંગની ઉપાસના કરી હોય તો અલ્પ કાળમાં મિથ્યાગ્રહાદિ નાશ પામે, અને અનુક્રમે સર્વ દોષથી જીવ મુક્ત થાય.
૧૧. સત્સંગની ઓળખાણ થવી જીવને દુર્લભ છે. કોઈ મહત્ પુણ્યયોગે તે ઓળખાણ થયે નિશ્ચય કરી આ જ સત્સંગ, સત્પુરુષ છે એવો સાક્ષીભાવ ઉત્પન્ન થયો હોય તે જીવે તો અવશ્ય કરી પ્રવૃત્તિને સંકોચવી; પોતાના દોષ ક્ષણે ક્ષણે, કાર્યે કાર્યે અને પ્રસંગે પ્રસંગે તીક્ષ્ણ ઉપયોગે કરી જોવા, જોઈને તે પરિક્ષીણ કરવા; અને તે સત્સંગને અર્થે દેહત્યાગ કરવાનો યોગ થતો હોય તો તે સ્વીકારવો, પણ તેથી કોઈ પદાર્થને વિષે વિશેષ ભક્તિસ્નેહ થવા દેવો યોગ્ય નથી. તેમ પ્રમાદે રસગારવાદિ દોષે તે સત્સંગ પ્રાપ્ત થયે પુરુષાર્થ ધર્મ મંદ રહે છે, અને સત્સંગ ફળવાન થતો નથી એમ જાણી પુરુષાર્થ વીર્ય ગોપવવું ઘટે નહીં.
૧૨. સત્સંગનું એટલે સત્પુરુષનું ઓળખાણ થયે પણ તે યોગ નિરંતર રહેતો ન હોય તો સત્સંગથી પ્રાપ્ત થયો છે એવો જે ઉપદેશ તે પ્રત્યક્ષ સત્પુરુષ તુલ્ય જાણી વિચારવો તથા આરાધવો કે જે આરાધનાથી જીવને અપૂર્વ એવું સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન થાય છે.
૧૩. જીવે મુખ્યમાં મુખ્ય અને અવશ્યમાં અવશ્ય એવો નિશ્ચય રાખવો, કે જે કંઈ મારે કરવું છે, તે આત્માને કલ્યાણરૂપ થાય તે જ કરવું છે, અને તે જ અર્થે આ ત્રણ યોગની ઉદયબળે પ્રવૃત્તિ થતી હોય તો થવા દેતાં, પણ છેવટે તે ત્રિયોગથી રહિત એવી સ્થિતિ કરવાને અર્થે તે પ્રવૃત્તિને સંકોચતાં સંકોચતાં ક્ષય થાય એ જ ઉપાય કર્તવ્ય છે. તે ઉપાય મિથ્યાગ્રહનો ત્યાગ, સ્વચ્છંદપણાનો ત્યાગ, પ્રમાદ અને ઇંદ્રિયવિષયનો ત્યાગ એ મુખ્ય છે. તે સત્સંગના યોગમાં અવશ્ય આરાધન કર્યા જ રહેવાં અને સત્સંગના પરોક્ષપણામાં તો અવશ્ય અવશ્ય આરાધન કર્યા જ કરવાં; કેમકે સત્સંગપ્રસંગમાં તો જીવનું કંઈક ન્યૂનપણું હોય તો તે નિવારણ થવાનું સત્સંગ સાધન છે, પણ સત્સંગના પરોક્ષપણામાં તો એક પોતાનું આત્મબળ જ સાધન છે. જો તે આત્મબળ સત્સંગથી પ્રાપ્ત થયેલા એવા બોધને અનુસરે નહીં, તેને આચરે નહીં, આચરવામાં થતા પ્રમાદને છોડે નહીં, તો કોઈ દિવસે પણ જીવનું કલ્યાણ થાય નહીં.

સંક્ષેપમાં લખાયેલાં જ્ઞાનીના માર્ગના આશ્રયને ઉપદેશનારાં આ વાક્યો મુમુક્ષુજીવે પોતાના આત્માને વિષે નિરંતર પરિણામી કરવા યોગ્ય છે; જે પોતાના આત્મગુણને વિશેષ વિચારવા શબ્દરૂપે અમે લખ્યાં છે.

Patrank 609

Mumbai, Jeth, 1951

1. One's abidance in one's original nature, that the revered Dispassionate call 'liberation'.
2. One is not devoid of one's original nature, but one simply lacks the awareness of that original nature, when it happens, that alone is abidance in one's original nature.
3. Due to worldly associations, this being has forgotten its natural state; upon retiring from the worldly associations manifests the direct experience of one's original nature.
4. For this only all enlightened ones like Tirthankar etc. have called non-attachment to be the best amongst all, for all other spiritual practices are included in it.
5. The words said in all Jain scriptures are contained in one non-attachment alone because, for the accomplishment of that alone, all those words have been said. The details from an atom to the fourteen worlds, and all actions from the blinking of an eye to mount Meru-like state have been described to expound this non-attachment alone.
6. To become detached from every state is the most difficult of all means; and to accomplish that without any support is extremely difficult. Having thought thus, the revered Tirthankar has advocated satsang as its support. Owing to that satsang, there arises in one, detachment that is one's original nature.
7. In spite of many times getting that satsang also, it has not borne fruit, so the revered Dispassionate has said. This is because, recognising that satsang, this being has not realised it as supremely beneficial; it has not been practiced with supreme love; and though gained, it has been termed as not gained because of not bearing fruits and missing the valuable opportunity; so it has been said. What I have said here, by reflecting upon that very matter, within me, the virtues of the self-manifested up till the attainment of the state of effortless abidance, to such satsang, with utmost-utmost devotion, I offer my salutations.
8. Certainly, this being must first, considering all the means as secondary, with complete surrender, practice satsang alone which is the primary cause of liberation, in order that all other means become easy to practice, such is my personal experience.
9. Having received that satsang, if one does not benefit, then certainly the fault lies with him alone; because even in the unprecedented, rare, extremely difficult to obtain, opportune occasion of satsang, he did not give up the adverse causes that create hindrance to that opportune occasion of satsang!

10. If one has not refrained from false insistence, being self-willed, indolence (idleness) and sensual pleasures, then alone satsang would be unfruitful, or it would not be fruitful if one has not cultivated single-mindedness and unprecedented devotion for satsang. If one has practiced satsang with unprecedented devotion, then false insistence etc. would get annihilated in a short time, and eventually one would become free from all flaws.
11. It is difficult for one to recognise satsang. As a result of some great merits, having recognised and resolved that this is truly satsang, this is the enlightened one, if such conviction has arisen, then that being should certainly reduce the worldly activities; must observe his own flaws each and every moment, in each and every activity, and each and every event with sharp awareness, and having seen, must annihilate them; and for the sake of that satsang, one should accept death if called for, but it is not worth having excessive adoration for any substance other than that. In the same way, having received that satsang, the spiritual pursuit remains dull, and the satsang does not become fruitful due to flaws like pride of taste, etc. caused by indolence. Knowing this, one must not let the vigour to pursue remain latent.
12. Even after having recognised satsang, that is, the enlightened one, if that opportunity does not remain constant, then the teachings that have been gained through satsang, considering it to be equivalent to a living enlightened one, must be reflected upon and practiced, by that practice there arises in one, the unprecedented self-realisation.
13. One must primarily and certainly have a resolve that, whatever I want to do, I want to do only that which is beneficial to the soul. And for the sake of that alone, if these three activities (of mind, speech and body) are happening due to manifesting karma, then let them happen. But ultimately, to attain the state that is without these three activities, one must adopt only the means by which these activities gradually reduce and completely stop. Those means - giving up false insistence, giving up being self-willed, giving up indolence and sensual pleasures, they are foremost. In the opportunity of satsang, these should certainly be practiced, and in absence of satsang, these should most certainly be practiced; because in the event of satsang, if there is some shortcoming in one, then the means to remove it is satsang, but in the absence of satsang, the only means is one's own inner strength. If that inner strength does not follow the teachings acquired from the satsang, does not practice it, does not give up indolence arising in the practice, then never will one's welfare come about.

These briefly written sentences, propounding the refuge of the path of the enlightened one should be constantly internalised in one's self by the aspirant; which I have written in the form of words to reflect more upon the virtues of one's self.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is a double-line margin at the top, and a single-line margin at the bottom. The paper is framed by a thin black border.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is a double-line margin at the top, and a single-line margin at the bottom. The paper is framed by a thin black border.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is a double-line margin at the top, and a single-line margin at the bottom. The paper is framed by a thin black border.

Shrimad Rajchandra Mission
Dharampur